

П.В. Смірнова, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)
Р.М. Бугріменко, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)
І.В. Шенгур, магістрант (*ХДУХТ, Харків*)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Обмеженість фінансових ресурсів підприємства є головним чинником, що стримує розвиток сучасних підприємств. Підвищення ефективності бізнесу неможливо тільки за рахунок власних ресурсів підприємств. Для розширення їхніх фінансових можливостей необхідне залучення додаткових позикових коштів з метою збільшення інвестицій у власний бізнес, одержання більшого прибутку, згладжування сезонності виробництва тощо. Але можливості такого розширення за кризових умов розвитку національної фінансово-економічної системи виявляються незначними, що зумовлює необхідність більш ретельного вивчення видів і форм позикового капіталу, умов його залучення та погашення. Ефективність і гнучкість управління позиковим капіталом сприяють створенню оптимальної фінансової структури капіталу підприємства, що прямим чином впливає на розмір його витрат і обсяг чистого прибутку.

Ефективна фінансова діяльність підприємства неможлива без постійного залучення позикових коштів. Використання позикового капіталу дозволяє істотно розширити обсяг господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування різних цільових фінансових фондів, а, в остаточному підсумку – підвищити ринкову вартість підприємства.

Хоча основу будь-якого бізнесу становить власний капітал проте на підприємствах ряду галузей економіки обсяг використовуваних позикових коштів значно перевершує обсяг власного капіталу. Така ситуація пояснюється тим, що впродовж функціонування підприємства (наращення виробничої програми, зношування основних виробничих фондів та ін.) потреба в коштах зростає, що вимагає відповідного фінансування приросту капіталу. Тому при нестачі власних коштів підприємства можуть залучати кошти інших організацій, які отримали назву позиковий капітал.

Залучення позикового капіталу в господарську діяльність підприємства завжди має як позитивні, так і негативні наслідки. Тому виділяють наступні позитивні особливості позикового капіталу:

1. Досить широкими можливостями залучення, особливо при високому кредитному рейтингу підприємства, наявності застави або гарантії поручителя.

2. Забезпеченням росту фінансового потенціалу підприємства при необхідності істотного розширення його активів і зростання темпів росту обсягу його господарської діяльності.

3. Більш низькою вартістю в порівнянні із власним капіталом за рахунок забезпечення ефекту «податкового щиту» (вилучення витрат по його обслуговуванню з оподаткованої бази при сплаті податку на прибуток).

4. Здатністю генерувати приріст фінансової рентабельності (коефіцієнта рентабельності власного капіталу).

В той же час використання позикового капіталу має і наступні недоліки:

1. Використання цього капіталу генерує найнебезпечніші фінансові ризики в господарській діяльності підприємства – ризик зниження фінансової стабільності й втрати платоспроможності. Рівень цих ризиків зростає пропорційно росту питомої ваги використання позикового капіталу.

2. Активи, сформовані за рахунок позикового капіталу, генерують меншу норму прибутку, що знижується на суму виплачуваного позикового відсотка у всіх його формах (відсотка за банківський кредит; лізингової ставки; купонного відсотка по облігаціях; вексельного відсотка за товарний кредит тощо).

3. Висока залежність вартості позикового капіталу від коливань кон'юнктури фінансового ринку. У ряді випадків при зниженні середньої ставки позикового відсотка на ринку використання раніше отриманих кредитів (особливо на довгостроковій основі) стає підприємству не вигідним у зв'язку з наявністю більш дешевих альтернативних джерел кредитних ресурсів.

4. Складність процедури залучення, тому що надання кредитних ресурсів залежить від рішення інших господарюючих суб'єктів (кредиторів), вимагає в ряді випадків відповідних сторонніх гарантій або застави (при цьому гарантії страхових компаній, банків або інших господарюючих суб'єктів надаються, як правило, на платній основі).

Таким чином, підприємство, що використовує позиковий капітал, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку (за рахунок формування додаткового обсягу активів) і можливості приросту фінансової рентабельності діяльності, однак у більшій мірі генерує фінансовий ризик і загрозу банкрутства. Тому управлінські рішення, пов'язані із залученням та використанням позикового капіталу, обов'язково мають спиратися на доцільність вибору тієї чи іншої його форми, що має бути економічно обґрунтована з урахуванням принципів платності, строковості та зворотності.